

1997-06-16

231-15454-96
63-203

Enligt sändlista

Beslut om bildande av Ramhultafallets naturreservat i Marks kommun

Beskrivning av området

Reservatets benämning:	Ramhultafallets naturreservat
Kommun:	Mark
Socken:	Sätila
Gräns:	Reservatets gräns är markerad med kraftigt punktstreckad linje på bifogad karta, bilaga 2
Fastigheter:	Lygnersvider 1:1
Markägare:	Assi Domän AB
Area:	23,2 ha, därav landarea: 23,2 ha
Naturtyper:	19 ha lövskog 3 ha barrskog 1,2 ha åker
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7§ naturvårdslagen (1964:822 omtryckt 1991:641) det område som avgränsas av den streckprickade linjen på bifogad karta (bilaga 2), som naturreservat, för att området bör särskilt skyddas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet och eftersom området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv.

Reservatets namn skall vara Ramhultafallets naturreservat.

Ändamålet med naturreservatet skall vara att bevara och vårda ett för den vetenskapliga naturvården och för landskapsbilden värdefullt rasbrantsområde med det välkända Ramhultafallet och med en intressant ekhasselskog samt lövskogsflora och -fauna.

Syftet med naturreservatet uppnås genom att

- förbjuda exploaterande verksamhet såsom skogsbruk,
- inte tillåta skadegörelse på mark och vegetation,
- vårda hävdberoende naturmiljöer genom viss slåtter och röjning,
- utarbeta information om områdets kvaliteter och göra informationen tillgänglig för allmänheten.

Föreskrifter för reservatet

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen (NVL) och 9-10 §§ naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter och bestämmelser om naturvårdsförvaltningen skall gälla.

A. Föreskrifter enligt 8 § NVL om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. uppföra byggnad eller anläggning,
2. uppföra mast, antenn eller liknande anordning,
3. anlägga väg eller parkeringsplats,
4. anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad,
5. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna,
6. avverka eller utföra annan skogsvårdsåtgärd,
7. använda kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel.

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

8. uppföra torrtoalett eller andra anordningar för friluftslivet,
9. upplåta mark för orientering eller annan idrottstävling,
10. anordna upplag annat än tillfälligt i samband med reservatets skötsel.

Åtgärder som behövs i samband med naturreservatets skötsel får utföras av naturvårdsförvaltaren eller av den som naturvårdsförvaltaren utser

utan hinder av föreskriften A6 (avser röjning och gallring i skötselområde 2, 3 och 4 och utmed stigarna).

B. Föreskrifter enligt 9 § NVL om skyldighet att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet, nämligen:

1. utmärkning av reservatet,
2. uppsättning av informationstavlor på platser som anges i bifogad skötselplan,
3. anläggning och underhåll av de leder som framgår av bifogad skötselplan,
4. skötsel i form av röjning, gallring och slåtter enligt bifogad skötselplan.

C. Föreskrifter enligt 10 § NVL om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon eller cykla annat än på tillfartsvägen,
2. elda annat än på anvisade platser enligt bifogad skötselplan,
3. störa djurlivet t ex genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt,
4. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande träd och buskar,
5. plocka växter eller växtdelar med undantag för bär och svamp,
6. medföra okopplad hund utom i samband med jakt,
7. uppsätta tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet

1. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vården och förvaltningen av naturreservatet genom att fastställa bifogade skötselplan. Planen kan vid behov revideras av länsstyrelsen.
2. Länsstyrelsen skall vara naturvårdsförvaltare.
3. Naturreservatet skall genom naturvårdsförvaltarens försorg utmärkas enligt svensk standard (SIS 021522) och Naturvårdsverkets anvisningar.
4. Skötselåtgärderna skall fortlöpande dokumenteras av naturvårdsförvaltaren.

I särskilda fall kan länsstyrelsen med stöd av 12 § NVL medge undantag från meddelade föreskrifter.

Enligt 37 och 38 §§ NVL gäller bland annat att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats enligt 8 och 10 §§ NVL kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader och förpliktas ersätta kostnad som föranleds av gärningen.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan länsstyrelsen enligt 39 § NVL vid vite förelägga honom om att rätta vad olovligen skett. Länsstyrelsen har vidare möjlighet att hos kronofogdemyndigheten få handräckning för att åstadkomma rättelse.

Planering

Reservatet, som är beläget vid Lygnerns nordvästra strand, har i länets naturvårdsprogram angetts ha högt naturvärde (klass II) och är beläget inom ett större område av riksintresse för såväl naturvården som friluftslivet. Riksintresset motiveras av bl a biologiskt rika lövskogar kring Lygnern.

I översiktsplanen för Marks kommun anger rekommendationerna stor restriktivitet mot tillkommande bebyggelse eller anläggningar som kan påverka naturvärden, landskapsbild och vattenkvalitet negativt. Bebyggelse och mindre anläggningar för det rörliga friluftslivet förutsätts kunna tillkomma om övriga bevarandebestånd inte påverkas negativt. Ingen avverkning bör ske i området och skydd enligt naturvårdslagen bör övervägas. I kommunens naturvårdsplan bedöms området ha mycket högt naturvärde (klass I).

I sammanställningen över lövskogar i länet (länsstyrelsens rapport 1994:1) har området naturvärdesklass II.

Ärendets beredning

Den 22 augusti 1946 avsattes ett ca 8 ha stort område mellan Lygnern och gården Buarås som domänreservat. Den 6 september 1952 beslöt Domänverket att utvidga reservatet i den sydvästra delen till ca 11,4 ha. I samband med Domänverkets bolagisering 1992 gjorde länsstyrelsen på uppdrag av Naturvårdsverket en bedömning av vilka domänreservat i länet som har sådana särskilda naturvärden att de bör ges långsiktigt skydd som naturreservat. Buarås domänreservat hör till de områden som länsstyrelsen valde ut.

Naturvårdsverket och Assi Domän AB slöt 1995 avtal om naturreservatsbildning av ett antal särskilt värdefulla domänreservat i hela landet. Området vid gården Buarås är ett av de områden som omfattas av avtalet.

Marks kommun begärde i skrivelse den 8 september 1982 att länsstyrelsen skulle förordna om skydd för Ramhultafallet och därvid närmare studera den geografiska avgränsningen längs Lygnerns norra strand med bl a området vid Buarås.

Detta beslut innebär utvidgning av det förutvarande domänreservatet med ca 9 ha till att även gälla den intressanta bergbranten åt sydväst, varvid Ramhultafallet införlivas med reservatet.

Yttranden i ärendet har inkommit från Älvsborgs länsmuseum, Naturvårdsverket, Vägverket, Naturskyddsföreningen Södra Älvsborg, Assi Domän AB och Marks kommun. Vissa synpunkter har även lämnats per telefon av ägare till fastigheter som gränsar till reservatet. Samtliga har tillstyrkt förslaget till reservat.

Vidare deltog ca 14 personer på den skötselrådsexkursion länsstyrelsen anordnade för berörda remissinstanser den 5 mars 1997. Vissa av de synpunkter som framkom vid detta tillfälle har beaktats i den slutgiltiga utformningen av skötselplanen.

Områdets behov av skydd

En förutsättning för att naturvärdena i områdets lövskogsmiljöer skall bestå och utvecklas är att de lämnas för fri utveckling inom stora delar. Åtgärder i syfte att gynna större solitärer av i första hand ek är dock nödvändiga inom vissa delar.

Rationellt skogsbruk, granplantering, energiskogsodling, avverkning av lövträdssolitärer, dragning av vägar och kraftledningar, ny bebyggelse, gödsling av naturbetesmarker och slåttermark är exempel på åtgärder som kan påverka natur- och kulturvärden negativt.

Natur- och kulturförhållanden

Jordmånen utgörs av morän på underlag av sydvästra Sveriges gnejsformation. Genom området går också ett stråk med ultramafisk metabasit. Det vill säga en omvandlad massiv svart-vit fläckig basisk bergart. Marken är starkt kuperad, delvis nästan svårtillgänglig. Här finns tvärbranta stup och sluttningar ned mot Lygnern. I den västra delen ligger Ramnåns vattenfall, även kallat Ramhultafallet, som utgör ett omtyckt utflyktsmål.

Eken är det dominerande trädslaget inom reservatet och på många håll är självföryngringen god. Nedanför branten utbreder sig ek-hasselskog med inslag av grova tallar, alar och almar.

Vegetationen är av hedtyp inom stora delar av området men med inslag av ängsväxter inom vissa delar. Stora områden domineras av blåbärsris med inslag av kruståtel och ängskovall. På några ställen förekommer stenmåra. I området finns en fin våraspekt med blåsippa, desmeknopp, vitsippa, nunneört och gullpudra.

Rasbranten domineras växelvis av lundgröe och piprör. Vildkaprifol och murgröna täcker marken eller klänger i klippbranter och träd. I klipp-springor växer gaffelbräken, svartbräken och stenbräken. På flera ställen i värmegynnade lägen förekommer blodnäva, kungsmynta, bergmynta, berg-johannesört, stor fetknopp och trollsmultron. I reservatet förekommer även tallört och mellanhäxört. I gläntor och bryn växer slån, en och björnbär.

Tidigare markanvändning

Vid foten av Ramnåns fall finns lämningar efter en kvarn. Enligt Kung Waldemar den andres jordebok från förra hälften av 1200-talet gick gränsen mellan Danmark och Sverige då ”i rafna”, i Ramnån.

I området finns även fornlämningar i form av två stensättningar. Den ena beskrivs dock som gränsmarkering som ursprungligen kan ha varit en stensättning. På den andra, som ligger i en klippig strandsluttning ned mot Lygnern växer, en mångtalig ek.

En lantmäteriakt från 1828 ger vissa uppgifter om tidigare markanvändning. Av denna framgår att områdets nordöstra del var inhägnad betesmark, ”överburen med smärre ek, gran och furuträn”. Den del som idag motsvaras av domänreservatets sydvästra hälft, uppges vara bevuxen med björk, al, gran och fur av klenare dimensioner samt en och hagtorn. Den idag utbredda ekskogen var således inte lika utbredd vid denna tid.

1937 friköptes en del av gården Buarås. I den del som behölls av kronan upphörde betet så när som på ett mindre avsnitt, (motsvarar skötselområde 4). Vidare planterades en mindre åker med ek.

8,2 ha avsattes som domänreservat 1946 för att bevara området med syfte att gynna ekens tillväxt och föryngring. 1952 utökades området med ett 3,2 ha stort område. Gran avverkades i området och ett par hundra ekar

gallrades ut. Ett par år senare kalhöggs en 2-3 ha stor yta i östra delen av reservatet. Hygget granplanterades och kom att utvecklas till ett tätt ogenomträngligt bestånd. Idag kan konstateras att granplanteringen har röjts bort och ersatts med en tät lövträdföryngring av främst ek, björk och sälg.

Under 1975 röjdes uppväxande granar och buskar bort i ekskogen och nya stängsel sattes upp. Vidare avverkades en del träd kring Ramhultafallet, en stig anlades genom området och en parkering anlades strax nordöst om torpet Kronäng.

Sedan 1937 har ek avverkats i flera omgångar på fastigheten. Senast vintern 1974/75 höggs över 100 m³ varför endast ek av klenare dimensioner återstår.

För att förbättra tillgängligheten till Ramhultafallet har Marks kommun låtit anlägga en besöksparkering med TC och fiskeinformation strax söder om reservatet. Tillfartsvägen är skyltad från den allmänna vägen.

Sätilla hembygdsförening har genom avtal med Assi Domän AB åtagit sig att utföra viss landskapsvård inom en del av området.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt länsstyrelsens bedömning är de höga naturvärdena vid Ramhultafallet och Buarås av sådan karaktär att området är av stort intresse för naturvården och bör på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet och sin betydelse för allmänhetens friluftsliv särskilt skyddas. Länsstyrelsen gör bedömningen att områdets naturvärden bäst kan ges ett långsiktigt skydd och utveckling genom bevarande som naturreservat. Härigenom tillgodoses naturresurslagens bestämmelser om en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning.

Med avvägning mellan berörda allmänna och enskilda intressen anser länsstyrelsen att naturreservatet bör bildas med den avgränsning och de bestämmelser som angivits ovan.

Länsstyrelsen bedömer att förordnandet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser och med den för området gällande översiktsplanen.

Fastställelse av skötselplan

Länsstyrelsen fastställer härmed den till detta beslut hörande skötselplanen.

Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer gäller utan begränsning i tiden. I övrigt bör en översyn och eventuell revidering av planen ske med ca 10

års mellanrum eller när uppföljningen och utvärderingen av skötseln så påkallar.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet enligt bilaga 6 (formulär 2).

Beslut i ärendet har fattats av länsstyrelsens styrelse. I länsstyrelsens beslut har deltagit landshövdingen samt ledamöterna Kjell Andersson, Anne Sophie Aronsson, Sven-Ingvar Eriksson, Ulrik Hammar, Lars-Olof Johansson, Leif Olsson, Leila Pekkala samt ersättarna Krister Andersson, Bernt Emanuelsson, Bjarne Färjhage, Sven Lilljebjörn, Lena Skoglund och Lars-Gerhard Westberg.

I den slutliga handläggningen har deltagit länsrådet Enander, byrådirektören Andersson, föredraganden, miljövårdsdirektören Wennerblom, biträdande miljövårdsdirektören Schafferer miljö och planenheten samt länsassessorn Josefson förvaltningsenheten.

Bengt K Å Johansson

Robert Andersson

Bilagor

Översiktskarta bil. 1
Beslutskarta bil. 2
Skötselplan med skötselplanekarta bil 3
Sändlista bil. 4
Sakägarförteckning bil. 5
Hur man överklagar bil. 6